

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ
КАФЕДРА ЮРИДИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

Назва навчальної дисципліни	«Психологія мас» "Psychology of the masses» «Психология масс»
Науково-педагогічний працівник	Литвин Вікторія Вікторівна
Профайл викладача (-ів)	Литвин Вікторія Вікторівна
Контактний тел.	0961535888
E-mail:	viktoriialytvyn@gmail.com
Сторінка навчальної дисципліни на дійному вебпорталі НАВС	https://www.naiou.kiev.ua/zagalnoakademii-kafedri/kafedra-yuridichnoyi-psihologii/navchalno-metodichna-eta/perelik-disciplin.html №22
Консультації	Консультативну допомогу здобувачі ої освіти можуть отримати у науково- агогічних працівників кафедри дичної психології, які безпосередньо водять заняття згідно з графіком.

1. Коротка анотація до навчальної дисципліни. Програму навчальної дисципліни «Психологія мас» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки ступеню вищої освіти «Магістр» спеціальності «Психологія» (053).

Предметом вивчення навчальної дисципліни виступають психологічна сутність масового скупчення та загальні механізми стихійної поведінки.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: загальна психологія, соціальна психологія, вікова психологія, конфліктологія, юридична психологія, практична психологія, вступ до спеціальності.

Програма навчальної дисципліни складається з таких тем:

Тема 1. Становлення та розвиток психології мас. Поняття маси.

Тема 2. Види мас.

Тема 3. Характеристики мас.

Тема 4. Фази існування маси. Психологія етнічних груп.

Тема 5. Загальні механізми стихійної поведінки.

Тема 6. Масова агресія як форма стихійної поведінки

Тема 7. Чутки, як основа стихійної поведінки.

2. Мета та цілі навчальної дисципліни.

Метою дисципліни «Психологія мас» є формування наукового світогляду в площині: визначення поняття, сутності маси; можливості використання відповідних знань у психологічній практиці; формувати уміння та навички інформаційно-аналітичної діяльності в галузі психології мас, розвивати професійне мислення та сприяти професійному зростанню; специфіки прикладних досліджень

та реальних можливостей психології в формулюванні практичних рекомендацій щодо розробки сучасних методів впливу на натовп.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Психологія мас» є:

- розв'язання загальних наукових проблем, пов'язаних із формуванням знань про причини суб'єктивного та об'єктивного характеру, які породжують масові скупчення;
- аналіз проявів стихійної поведінки в масі та основних психологічних аспектів функціонування такої маси (циркулярна реакція, паніка, масова істерія).

3. Формат навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Психологія мас» проводиться в заочному форматі, має чітку структуру, завдання і систему оцінювання.

4. Результати навчання.

В результаті вивчення даного курсу здобувач повинен знати:

- теоретико-методологічні засади дисципліни «Психологія мас»;
- теоретичні та практичні аспекти функціонування масових скупчень;
- поняття натовпу, публіки, маси, соціетальної психіки, масової свідомості, масового несвідомого;
- основні теорії психології мас;
- основні переважаючі в Україні види мас;
- основні механізми стихійної поведінки;
- принципи розробки нових стратегій впливу на масові скупчення.

вміти:

- застосовувати отримані знання в практичній діяльності;
- здійснювати аналіз різноманітних ситуацій масової поведінки людей з психологічного погляду;
- здійснювати аналіз масового скупчення та психологічних настроїв, які панують в масі;
- виявляти основні причини масового скупчення та фази його існування;
- на основі вивчення основних механізмів формування та розвитку маси розробляти рекомендації щодо напрацювання нових методів впливу на них.

Мова навчання: українська мова.

5. Обсяг навчальної дисципліни

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	4 год.
семінарські заняття / практичні	14 год.
самостійна робота	102 год.

6. Ознаки навчальної дисципліни:

Рік викладання	семестр	спеціальність	рік навчання бувачів вищої освіти	Нормативний/ вибірковий
2020	1	«Психологія»	ІМАГ	вибірковий (В)

Забезпечуючі дисципліни: загальна психологія, соціальна психологія, вікова психологія, конфліктологія, юридична психологія, практична психологія, вступ до спеціальності.

7. Пререквізити. Перелік попередньо прослуханих навчальних дисциплін: загальна психологія, соціальна психологія, вікова психологія, конфліктологія, юридична психологія, практична психологія, вступ до спеціальності.

8. Технічне та програмне забезпечення/обладнання. Проведення занять з використанням мультимедійної установки, що надає ілюстративності під час висвітлення окремих прикладних аспектів психологічного супроводження лідерства в організаціях.

9. Політика курсу. Дисципліна сформована та викладається відповідно до вимог Положення про академічну доброчесність у Національній академії внутрішніх справ, яке було розроблено на основі українського та світового досвіду етичної нормотворчості. Даний документ затверджений Вченою радою Національної академії внутрішніх справ (протокол № 5 від 27.03.2018) та введений в дію наказом ректора Академії (наказ № 422 від 30.03.2018). Згідно його положень члени (курсантської) студентської спільноти у своїй діяльності керуються нормами та правилами етичної поведінки та професійного спілкування, зважають на принципи, цінності, норми, правила та умови дотримання академічної доброчесності.

10. Схема навчальної дисципліни:

Тема заняття, кількість годин план заняття, тези	Вид навчального заняття	Необхідне обладнання	Ресурси в інтернеті, література	Права та обов'язки здобувачів під час проведення навчального заняття	Перелік необхідних завдань, які мають виконати здобувачі на занятті	Бал (оцінки)	Примітки
Тема 1. Становлення та розвиток психології мас. Поняття маси. Тема 2. Види мас. Тема 3. Характеристик и мас. Тема 4. Фази існування маси. Психологія етнічних груп. Тема 5. Загальні механізми стихійної поведінки. Тема 6. Масова агресія як форма	Лекції, семінарські, практичні заняття. самостійна робота	Ноутбук, проектор	Ресурси телекомунікаційних мереж, наукова література	Навчання впродовж життя якісні освітні послуги; справедливе та об'єктивне виконувати вимоги освітньої програми поважати гідність, права, свободи та законні інтереси всіх учасників освітнього процесу, дотримуватися етичних	Розглянути, вивчити питання тем, аналізувати, готувати реферативні повідомлення та доповіді.		

стихійної поведінки.				норм тощо			
Тема 7. Чутки, як основа стихійної поведінки.							

11. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання навчальної дисципліни	<i>участь в роботі впродовж семестру/залік - 60/40</i>
Вимоги до письмової роботи (за умови наявності)	<i>вибір тематики відбувається під час занять.</i>
Семінарські заняття	<i>під час проведення семінарів здобувачі працюють у такому форматі, а саме: аналізує, розглядає, систематизує отриманні знання.</i>
Умови допуску до підсумкового контролю	<i>за умови виконання визначеного науково-педагогічним працівником обсягу.</i>

ЛІТЕРАТУРА ДО ВСІХ ТЕМ

Основна

1. Андреева Г.М. Соціальна психологія. Навч. Посібник. М.: АспектПресс, 2008. 507 с.
2. Аронсон А., Уилсон Т., Эйкерт Р. Социальная психология. Психологические законы поведения человека в социуме / А.Аронсон, Т.Уилсон, Р.Эйкерт. М., 2002. 286 с.
3. Гапон Н. Соціальна психологія. Навчальний посібник.– Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. С.4 -25.
4. Дячук І.А. Психологічні особливості впливу релігійних сект на особистість / І.А. Дячук // Психологічні перспективи. 2007. С. 63-68.
5. Донченко О., Романенко Ю. Архетипи соціального життя і політика. К., 2001.
6. Журавлєв, А. Л., Емельянова Т. П. (2009). Психология больших социальных групп как коллективных субъектов. Психологический журнал, 30 (3), 5–15.
7. Канетти Э. Масса / Э.Канетти // Психология масс. Самара, 1998. С. 315-397.
8. Кара-Мурза С. Манипуляция сознанием / С. Кара-Мурза. К.: Оріяни, 2000.
9. Копець Л. Класичні експерименти в психології: Навч. посібник/ Л.Копець. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 283 с.
10. Корнєв М.Н., Фомічова В.М. Психологія масової поведінки / М.Н.Корнєв, В.М.Фомічова. К.: Ін-т післядипломної освіти Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка, 2000. 268 с.
11. Кухарук, О. Ю. (2016). Основні теоретичні та емпіричні підходи до вивчення взаємозв'язку етнонаціональної та мовної ідентичностей. Наукові студії із соціальної та політичної психології, 39 (42), 40–50.

12. Козловська, Г. В. (2010). Соціологія громадської думки. В В. Б. Євтух (Гол. ред.), Соціологія: Підручник для соціогуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів (с. 257–270). Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова.
13. Корнєв М.Н., Коваленко А.Б. Соціальна психологія: Підручник. К.: Либідь, 2008. 301 с.
14. Лебон Г. Психологія народів і мас. СПб., 1995.
15. Москаленко В. Психологія соціального впливу / В.Москаленко. Навч.пос. К.: Центр учбової літератури, 2007. 448с.
16. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління : навч. посіб. / Л.Е.Лембрик — 2-ге вид., доповн. К. : Академвидав., 2010. 544с. (Серія «Альма-матер»).
17. Орбан-Лембрик Л.Е. Масова культура і моделі поведінки / Л.Е.ОрбанЛембрик //Соціальна психологія. 2005. № 2. С. 38-44.
18. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: [підручник: у 2 кн.]. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Л.Е. Орбан Лембрик. К.: Либідь, 2006. 560 с.
19. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2010. 649 с.
20. Основи соціальної психології навч. посіб. / Акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політичної психології. К. : Міленіум, 2008.
21. Психологічна енциклопедія / Авт.-упоряд. О.М.Степанов. К.: „Академвидав, 2006. 855 с.
22. Психологія мас : навчальний посібник / автор-упорядник Я.Є. Кальба. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2012. 208 с.
23. Почевцов Г. Слухи как семиотический феномен / Г.Почевцов // Логика, психология и семиотика: аспекты взаимодействия. К., 1990. С. 23-64.
24. Слюсаревський, М. М. (2013). Історіогенез соціальної психології як джерело уявлень про її змістовий обсяг, дисциплінарну побудову та науковий статус. Психологія і суспільство, 2, 45–57.
25. Татенко В.О. Соціальна психологія впливу: монографія / В.О.Татенко. К.: Міленіум, 2008. 216 с.
26. Татенко В.О. Соціально-психологічні механізми впливу людини на людину / В.О. Татенко // Соціальна психологія. 2003. № 1. С. 60-72.
27. Юрєвич, А. В. (2013). К проблеме базовых компонентов национального менталитета. Психологический журнал, 34 (4), 89–100.

Інформаційні ресурси

1. 1. Класифікація соціальних груп. Режим доступу <http://ru.osvita.ua/vnz/reports/psychology/10112/>
2. Назаретян А. Психология стихийного массового поведения Режим доступа: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Hevesh/.
3. Назаретян А. Агрессивная толпа, массовая паника, слухи. http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/Hevesh/.
4. Психологія соціальних груп. Режим доступу: <https://studfile.net/preview/5184466/page:35/>
5. Психологія чуток і пліток. Режим доступу: https://studme.com.ua/12790912/menedzhment/psihologiya_sluhov_spleten.htm
6. Психологічний аналіз умов, причин і чинників виникнення Режим доступу: <https://irbis-nbuv.gov.ua> > irbis_nbuv > cgiirbis_

ПЛАН-КОНСПЕКТ ПРОВЕДЕННЯ семінарських, практичних, самостійних занять.

Семінарське заняття – 2 год.

ТЕМА 1: Становлення та розвиток психології мас. Поняття маси.

З навчальної дисципліни: Психологія мас.

Категорія здобувачів вищої освіти: слухачі НАВС

Навчальні години: 2 год

Навчальна мета заняття: оволодіння системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, вмінь і навичок стосовно психологічного опосередкування поведінки людей у великих соціальних групах.

Розвиваюча мета: активізувати пізнавальну активність слухачів, сприяти розвитку професійної ерудованості, підвищення загальної культури і обізнаності.

Виховна мета заняття: вміння визначати специфіку та закономірності виникнення основних різновидів маси.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, диференціальна психологія, соціальна психологія, юридична психологія, психодіагностика, психологія особистості, вікова психологія та інженерна психологія.

Навчально-методичне забезпечення лекції:

Наочність: мультимедійне забезпечення, комп'ютеризовані тестові програми

Технічні засоби навчання: мультимедійне обладнання, комп'ютер.

Навчальні питання:

1. Розвиток поглядів на маси та масову поведінку.
2. Франко-італійська психологія мас Г. Лебона.
3. Поняття «маса» та «масове скупчення».

Семінарське заняття – 2 год.

ТЕМА 2: Види мас.

З навчальної дисципліни: Психологія мас

Категорія здобувачів вищої освіти: слухачі НАВС

Навчальні години: 2 год

Навчальна мета заняття: оволодіння системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, вмінь і навичок стосовно психологічного опосередкування поведінки людей у великих соціальних групах..

Розвиваюча мета: активізувати пізнавальну активність слухачів, сприяти розвитку професійної ерудованості, підвищення загальної культури і обізнаності.

Виховна мета заняття: формування теоретичних знань про основні види мас та їх класифікацію відповідно до певних критеріїв.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, диференціальна психологія, соціальна психологія, юридична психологія, психодіагностика, психологія особистості, вікова психологія та інженерна психологія.

Навчально-методичне забезпечення лекції:

Наочність: мультимедійне забезпечення, комп'ютеризовані тестові програми

Технічні засоби навчання : мультимедійне обладнання, комп'ютер.

Навчальні питання:

1. Відмінності мас від інших скупчень.
2. Типологія натовпу та особливості окремих його різновидів.
3. Основні характеристики масової свідомості.
4. Масова поведінка: її особливості.

Семінарське заняття – 2 год.

ТЕМА 3: Характеристики мас.

З навчальної дисципліни: Психологія мас

Категорія здобувачів вищої освіти: слухачі НАВС

Навчальні години: 2 год

Навчальна мета заняття: оволодіння системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, вмінь і навичок стосовно психологічного опосередкування поведінки людей у великих соціальних групах.

Розвиваюча мета: активізувати пізнавальну активність слухачів, сприяти розвитку професійної ерудованості, підвищення загальної культури і обізнаності.

Виховна мета заняття: вміти проводити соціально-психологічний аналіз складу натовпу та основних етапів його розвитку.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, диференціальна психологія, соціальна психологія, юридична психологія, психодіагностика, психологія особистості, вікова психологія та інженерна психологія.

Навчально-методичне забезпечення лекції:

Наочність: мультимедійне забезпечення, комп'ютеризовані тестові програми

Технічні засоби навчання: мультимедійне обладнання, комп'ютер.

Навчальні питання:

1. Суб'єкти стихійної масової поведінки.
2. Особливості групової динаміки маси.
3. Соціальна психіка соціальних груп.

Семінарське заняття – 2 год.

ТЕМА 4: Фази існування маси. Психологія етнічних груп.

З навчальної дисципліни: Психологія мас

Категорія здобувачів вищої освіти: слухачі НАВС

Навчальні години: 2 год

Навчальна мета заняття: оволодіння системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, вмінь і навичок стосовно психологічного опосередкування поведінки людей у великих соціальних групах.

Розвиваюча мета: активізувати пізнавальну активність слухачів, сприяти розвитку професійної ерудованості, підвищення загальної культури і обізнаності.

Виховна мета заняття: формування теоретичних знань про теоретичні положення конкретними прикладами масової етнічної поведінки; вміння визначати специфіку та закономірності виникнення певних фаз існування маси та причин фази смерті.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, диференціальна психологія, соціальна психологія, юридична психологія, психодіагностика, психологія особистості, вікова психологія та інженерна психологія.

Навчально-методичне забезпечення лекції:

Наочність: мультимедійне забезпечення, комп'ютеризовані тестові програми
Технічні засоби навчання: мультимедійне обладнання, комп'ютер.

Навчальні навчальні питання:

1. Фази народження та смерті маси.
2. Причини виникнення мас.
3. Людина і маса.
4. Психологія етнічних груп.

Семінарське заняття – 2 год.

ТЕМА 5: Загальні механізми стихійної поведінки.

З навчальної дисципліни: Психологія мас

Категорія здобувачів вищої освіти: слухачі НАВС

Навчальні години: 2 год

Навчальна мета заняття: оволодіння системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, вмінь і навичок стосовно психологічного опосередкування поведінки людей у великих соціальних групах.

Розвиваюча мета: активізувати пізнавальну активність слухачів, сприяти розвитку професійної ерудованості, підвищення загальної культури і обізнаності.

Виховна мета заняття: формування теоретичних знань про механізми стихійної поведінки, які виникають з причин безперервної циркулярної реакції в натовпі.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, диференціальна психологія, соціальна психологія, юридична психологія, психодіагностика, психологія особистості, вікова психологія та інженерна психологія.

Навчально-методичне забезпечення лекції:

Наочність: мультимедійне забезпечення, комп'ютеризовані тестові програми
Технічні засоби навчання: мультимедійне обладнання, комп'ютер.

Навчальні навчальні питання:

1. Поняття про «циркулярну реакцію», як механізм стихійної поведінки.
2. Масова паніка та умови її виникнення.
3. Масова істерія та умови її виникнення.

Семінарське заняття – 2 год.

ТЕМА 6: Масова агресія як форма стихійної поведінки

З навчальної дисципліни: Психологія мас

Категорія здобувачів вищої освіти: слухачі НАВС

Навчальні години: 2 год

Навчальна мета заняття: оволодіння системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, вмінь і навичок стосовно психологічного опосередкування поведінки людей у великих соціальних групах.

Розвиваюча мета: активізувати пізнавальну активність слухачів, сприяти розвитку професійної ерудованості, підвищення загальної культури і обізнаності.

Виховна мета заняття: знати та визначати критерії психологічної готовності натовпу до активних агресивних дій.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, диференціальна психологія, соціальна психологія, юридична психологія,

психодіагностика, психологія особистості, вікова психологія та інженерна психологія.

Навчально-методичне забезпечення лекції:

Наочність: мультимедійне забезпечення, комп'ютеризовані тестові програми

Технічні засоби навчання: мультимедійне обладнання, комп'ютер.

Навчальні навчальні питання:

1. Види агресій натовпу та їх характеристика.
2. Механізми впливу на агресивний натовп.

Семінарське заняття – 2 год.

ТЕМА 7: Чутки, як основа стихійної поведінки

3 навчальної дисципліни: Психологія мас

Категорія здобувачів вищої освіти: слухачі НАВС

Навчальні години: 2 год

Навчальна мета заняття: оволодіння системою загальнотеоретичних та практично-орієнтованих знань, вмінь і навичок стосовно психологічного опосередкування поведінки людей у великих соціальних групах.

Розвиваюча мета: активізувати пізнавальну активність слухачів, сприяти розвитку професійної ерудованості, підвищення загальної культури і обізнаності.

Виховна мета заняття: вміння визначати специфіку та закономірності виникнення чуток та пліток в натовпі.

Міжпредметні та міждисциплінарні зв'язки: загальна психологія, диференціальна психологія, соціальна психологія, юридична психологія, психодіагностика, психологія особистості, вікова психологія та інженерна психологія.

Навчально-методичне забезпечення лекції:

Наочність: мультимедійне забезпечення, комп'ютеризовані тестові програми

Технічні засоби навчання: мультимедійне обладнання, комп'ютер.

Навчальні навчальні питання:

1. Чутки та їх різновиди.
2. Джерела та умови виникнення чуток.

Орієнтовний перелік питань до підсумкового контролю:

1. Становлення та розвиток психології мас.
2. Основні тези праці Г. Ле Бона.
3. Поняття «маса» та «натовп».
4. Основні властивості мас.
5. Склад натовпу.
6. Різниця масою та натовпом.
7. Масова свідомість: її характеристика.
8. Види мас.
9. Масова психологія: її характеристика.
10. Оказаційний натовп: характерні ознаки.
11. Діючий натовп: характерні ознаки.
12. Конвенціональний натовп: характерні ознаки.
13. Великі та малі соціальні групи.
14. Соціально-психологічні ознаки масових рухів.
15. Групова думка маси.

16. Фаза існування маси.
17. Фаза смерті маси.
18. Зібрана та незібрана публіка: їх різниця.
19. Національна приналежність: основні маркери.
20. Основні прояви національного характеру.
21. Соціальні стереотипи та установки.
22. Циркулярна реакція в масі.
23. Характеристика масової паніки.
24. Характеристика масової істерики.
25. Умови виникнення паніки.
26. Етапи появи паніки в зібраній масі.
27. Суб'єктивний склад маси.
28. Ворожа агресія: причини.
29. Афективна агресія більшості присутніх в масі.
30. Психологія чуток.
31. Види чуток в масі.
32. Причини розповсюдження чуток.
33. Критичне мислення в масі.
34. Умови виникнення пліток.
35. Агресивна чутка в натовпі.
36. Експресивний натовп: характеристика.
37. Діючий натовп: характеристика.
38. Масові рухи в масі.
39. Анонімність, як соціально-психологічна ознака.
40. Малі групи в масі.
41. Основні інтереси соціальних груп.
42. Функції групової динаміки.
43. Форми прояву групової динаміки.
44. Стійкі маси: особливості.
45. Імпульсивність маси.
46. Аморфність, як ознака маси.
47. Стохастичність, як ознака маси.
48. Гетерогенність, як ознака маси.
49. Приреченість маси.
50. Масова комунікація: її особливості.
51. Дві сторони виявлення етнічних спільнот.
52. Національний характер етнічних спільнот.
53. Етнічний стереотип в системі соціальних стереотипів.
54. Психологічні умови виникнення паніки.
55. Фізіологічні умови виникнення паніки.
56. Панічне скупчення: особливості.
57. Сценарій генезису паніки.
58. Поняття «панічна втеча»: особливості.
59. Інструментальна агресія: її виявлення.
60. Спонтанні чулки в масі.

